

Маніліч М.І.,*к.е.н., доцент,**заслужений працівник освіти України,
президент ПВНЗ «Буковинський університет»***Штерма Т.В.,***к.е.н., доцент,**завідувач кафедри економіки і підприємництва,
ПВНЗ «Буковинський університет»*

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

Анотація. У статті розглядаються позитивні наслідки Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: гармонізація законодавства, галузеві впливи, кращий доступ на ринки країн – членів ЄС, забезпечення сталого економічного зростання, підвищення добробуту.

Ключові слова: Угода про асоціацію, Україна, Європейський Союз, Митний союз, демократія, права людини, економічне зростання, бізнес, добробут, галузеві впливи.

Постановка проблеми. Угода про асоціацію – наймасштабніший міжнародний документ, який будь-коли уклала Україна. Підписання має величезний вплив на Україну і стосуватиметься, без перебільшення, кожної сфери нашого життя.

Економічна частина Угоди тією чи іншою мірою охоплює основні сфери та галузі економіки. Сам факт узгодження Сторонами такого різнопланового за змістом та кількістю взаємних домовленостей сукупності дій є свідченням того, що Україна та ЄС мають серйозний намір не тільки перевести співпрацю на якісно новий рівень, але й суттєво наблизити економічну систему України до економічної системи Євросоюзу на основі взаємної лібералізації, передусім руху товарів, капіталів та послуг, гармонізації підходів та принципів, на яких будуються галузеві політики та системи регулювання виробничо-комерційної діяльності. Угода про асоціацію також передбачає розвиток інтенсивного діалогу між Україною та ЄС, який охоплюватиме широке коло питань – від обговорення перспектив розвитку тих чи інших галузей до консультацій із питань регулювання тих чи інших сфер та вирішення суперечок.

У процесі обговорення різних аспектів європейської інтеграції в цілому та особливостей співпраці України з ЄС в інформаційному просторі з'явилась велика кількість відверто помилкових міркувань, висновків та міфів стосовно проблем та перспектив участі України в системі світогосподарських зв'язків в цілому та регіональних інтеграційних процесах зокрема. А тому важливість неупередженого аналізу складних проблем сучасності та інформування суспільства про виклики, які породжуються ними, важко переоцінити.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Практичне втілення стратегії європейського будівництва здійснюється вже кілька десятиліть поспіль на основі концепцій диференційованої інтеграції, які були вироблені й оприлюднені в 1990-х роках. Як і багато інших проблем європейської інтеграції, різноманітні проблеми досліджувалися передусім зарубіжними науковцями, серед яких можна виділити Ф. де ла Сера, А. Етціоні, Й. Олсена, А. Фабера, С. Бартоліні, Г. Воруба, Д. Куртіна,

А. Коллікера, Т. Блератаін. Крім вчених, проблемами європейської інтеграції постійно переймаються політичні і державні діячі європейських країн. Про це свідчить різноаспектність підходів до практичного застосування теоретичних розробок з євро інтеграційних питань, присутня у виступах і позиціях Ж. Ширака, Ж. Делора, Л. Тіндемаса, Л. Армада, Р. Дерендорфа, Е. Балладюра та ін. Окремими аспектами проблем європейської інтеграції України – політичних, гуманітарних, наукових – займаються відомі вітчизняні науковці – М. Гнатюк, І. Кравчук, О. Кундеус, Є. Савельєв, О. Сушко, А. Умланд, Л. Чекаленко, О. Шаповалова та ін.

Мета статті полягає у демонструванні переваг партнерства України з ЄС над Митним союзом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіональна економічна інтеграція являє собою процес розвитку стійких економічних зв'язків та розподілу праці національних господарств, який, охоплюючи зовнішньоекономічний обмін і сферу виробництва, веде до тісного переплетення національних господарств і створення єдиного господарського комплексу в регіональному масштабі.

Процес економічної інтеграції складний і суперечливий. Він обумовлений не тільки економічними, але й політичними причинами, хоча основною причиною інтеграції є вимоги високорозвинутих факторів виробництва, які переросли рамки національних господарств, історично цей процес складався таким чином, що співвідношення політичних та економічних факторів на окремих етапах змінювалося.

Регіональна інтеграція не є самодостатньою метою. Вона є засобом досягнення кінцевої мети економічної політики, а саме забезпечення сталого економічного зростання та підвищення добробуту. Україна конче потребує сталого зростання економіки та підвищення добробуту народу і розраховує досягти цієї мети на шляху євроінтеграції.

Відповідно, проміжними цілями економічної політики є:

- Створення сприятливого внутрішнього середовища для бізнесу та інвестицій.
- Полегшений доступ до зовнішніх ринків (*якомога легший доступ до якомога більшої кількості ринків*).
- Зниження енергетичної вразливості (*шляхом збільшення енергетичної незалежності та ефективності*).
- Екологічно сприятливе (тобто стале) зростання.
- Скорочення багатовимірного соціального відчуження.
- Можливості, що надають різні регіональні інтеграційні альтернативи, мають оцінюватися з точки зору сприяння досягненню проміжних цілей.

Таблиця 1

Україна – ЄС	Україна – Митний союз Росії, Білорусі та Казахстан
<ul style="list-style-type: none"> Угода про партнерство та співробітництво (1998 р.): режим найбільшого сприяння Генеральна система преференцій ЄС: торговельні преференції поширюються на 111 країн, у тому числі на Україну Правила та практика СОТ (з 2008 р., коли Україна стала членом СОТ) 	<ul style="list-style-type: none"> Двосторонні угоди про вільну торгівлю з Росією (1993 р.), Білоруссю (1992 р.) та Казахстаном (1994 р.) Угода про вільну торгівлю в рамках СНД (2011 р.) Правила та практика СОТ (з 2012 р., коли Росія стала членом СОТ)

З 158 країнами світу Україна торгує в рамках СОТ. А основні торговельні партнери України – це ЄС та Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану.

Загальновідомо, що Угода про асоціацію з ЄС допомагає досягти проміжних цілей економічної політики і, таким чином, наближує країну до її кінцевої мети, яка передбачає:

- Крайший доступ на ринок ЄС.
- Посилення конкуренції на внутрішньому ринку.
- Прозоре і передбачуване внутрішнє регуляторне середовище, привабливе для інвесторів.
- Регулювання у сфері ТБТ/СФЗ, яке узгоджене зі світовою практикою.
- Підвищення захисту прав інтелектуальної власності, що стимулюватиме інновації.
- Підвищення ефективності та прозорості державних витратів.
- Посилення захисту прав споживачів та робітників [1].

Ключовий компонент Угоди про асоціацію – це наближення законодавства та адміністративних процедур України до відповідних норм та процедур ЄС. Це завдання покладено на сектор державного управління, і його реалізація визначатиме вплив та довгострокові наслідки для країни у цілому. Угода містить перелік з понад 350 директив та інших нормативних актів ЄС, з якими має бути поступово гармонізоване законодавство України.

ЄС готовий надати технічну і фінансову допомогу у реалізації положень Угоди про асоціацію.

Гармонізація зачепить всі сфери економіки України, але найбільшого втручання у нашій країні потребує довшілля – 83%. Наступною сферою втручання є сфера фінансових послуг (58%) і транспорт (54%) (рис. 1).

Крайший доступ на ринки країн – членів ЄС

- Ринок ЄС:
 - 500 млн. споживачів;
 - обсяг ринку: 14 трлн. дол. США.
- Ключові елементи покращення доступу:
 - нульові ставки ввізних мит на промислову продукцію;
 - лібералізація ввізних мит на сільськогосподарські товари;
 - лібералізація торгівлі послугами;
 - гармонізація ТБТ (технічні бар'єри в торгівлі);
 - узгодження СФЗ (санітарні та фітосанітарні заходи).
 - Асиметричність лібералізації ввізних мит: ЄС відкриватиме ринок швидше, ніж Україна [2].

Запобіжники, вбудовані у Угоду про асоціацію

Україна збереже ненульові ставки ввізного мита в рамках ЗВТ на особливо чутливі товари.

- Можливість застосування спеціальних захисних засобів виробниками автомобілів (2–15 роки дії Угоди).
- Додатковий збір, який нівелюватиме вплив поступового скасування експортних мит впродовж 15 років дії Угоди.
- Тривалі перехідні періоди для гармонізації законодавства.
- Можливість отримання технічної та фінансової допомоги ЄС для реалізації положень Угоди.

Входження України до Митного союзу матиме менші позитивні наслідки, ніж від євроінтеграції. Різниця лише в зростанні експорту яка складає понад 26 млрд. дол. у середньостроковій перспективі. Причому різниця в експортному потенціалі між ЄС та МС мала на початку, але зростає з часом [1].

Наслідком стануть заходи нетарифного регулювання (сертифікація, верифікація сертифікатів походження, якості), які ускладнять ведення зовнішньоекономічної діяльності, призведуть до зриву і затримок виконання експортних угод, внаслідок чого підприємства зазнають значних збитків.

Отже, світові економічні взаємини, які проявляються в міжнародному переплетенні підприємницького капіталу, поділі праці, інтеграції, призводять до посилення взаємодії господарств різних країн.

Передумови міжнародної регіональної інтеграції:

- 1) близькість рівнів економічного розвитку й ступенів ринкової зрілості країн;
- 2) географічна близькість країн;
- 3) спільність економічних та інших проблем.

Фактори розвитку міжнародної регіональної інтеграції:

- 1) глобалізація господарського життя;
- 2) поглиблення міжнародного поділу праці та інтернаціоналізації виробництва;
- 3) розвиток науково-технічної революції;
- 4) підвищення відкритості національних економік;
- 5) демонстраційний ефект.

Впровадження в життя економіко-політичних задумів ідеологів інтеграції диктувало необхідність створення міжнародних механізмів, які б реалізували планування, направляли і контролювали фінансово-економічне співробітництво.

Висновки. Таким чином, підписання та ратифікація Угоди – це лише початок нового етапу співпраці її Сторін, тоді як про реальний вплив Угоди на Україну в різних вимі-

Рис. 1. Сфери гармонізації законодавства [1]

рах можна буде конкретно говорити, коли відповідні домовленості будуть впроваджені на практиці. Але вже зараз можна й треба детально аналізувати парафований Україною та ЄС текст Угоди, щоб у майбутньому реалізувати зобов'язання в найбільш ефективний спосіб.

Водночас українське суспільство сьогодні конче потребує зрозумілої, об'єктивної та всебічної інформації про основні економічні, інституційні та соціальні ефекти Угоди про асоціацію. Така потреба зумовлюється тією обставиною, що переважна частина економічних положень Угоди фактично визначає зміст реформ, які має реалізувати Україна, щоб реально модернізуватись та стати успішною країною в широкому розумінні цього слова. Ми глибоко переконані в тому, що аналіз того, як та якою мірою впливає Угода на економічні інтереси основних

зацікавлених сторін – суспільства (споживачів), бізнесу та уряду – є важливою передумовою більш глибокого розуміння суспільством модернізаційного потенціалу європейської інтеграції як стратегічного вектору розвитку України і сприятиме відродженню національної економіки.

Отже, з вищесказаного зробимо висновки:

1. Основна додана вартість Угоди про асоціацію – в гармонізації регуляторного середовища.
2. Угода суттєво наближує Україну до спільного ринку з ЄС, а для деяких промислових товарів де факто створює спільний ринок за умови підписання угод.
3. Вбудовані в Угоду запобіжники створюють сприятливі умови для українського бізнесу для реалізації можливостей та нівелювання викликів, пов'язаних з реалізацією Угоди.

Таблиця 2

Галузеві впливи:
Сільське господарство

Переваги	Виклики
<ul style="list-style-type: none"> • Середньозважене ввізне мито ЄС скоротиться з 23,8% до 0,3% одразу після набуття чинності • Запровадження тарифних квот з нульовою ставкою в межах квоти для експорту в ЄС продукції тваринництва, зернових культур • Скасування експортних субсидій на с/г товари ЄС, що призначені для продажу в Україні • Скасування експортного мита • Гармонізація стандартів з ЄС • Встановлення механізму визнання еквівалентності СФЗ • Ширші можливості для обміну досвідом та технологіями 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита на с/г продукцію з 4,2% в середньому до 0,9% протягом 10 років • Витрати на перехід / дотримання стандартів ЄС

Харчова промисловість

Переваги	Виклики
<ul style="list-style-type: none"> • Скорочення ввізного мита ЄС одразу після набуття чинності: середня ставка знизиться з 23,2% до 0,7%, середньозважена ставка – з 5,3% до 0,5% • Запровадження тарифних квот з нульовою ставкою в межах квоти для експорту в ЄС окремих видів харчових товарів • Гармонізація стандартів з ЄС • Встановлення механізму визнання еквівалентності СФЗ • Можливість компенсації зростання цін на сировину внаслідок скасування вивізних мит за рахунок застосування додаткового збору 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита на харчову продукцію з 10,3% до 3,6% протягом 10 років • Витрати на перехід / дотримання стандартів • Виробництво соняшникової олії: зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит • Зміна назв внаслідок реалізації зобов'язань щодо дотримання географічних зазначень

Легка промисловість

Переваги	Виклики
<ul style="list-style-type: none"> • Встановлення нульових ввізних мит в ЄС протягом одного-двох років після набуття чинності Угоди. Поточна середньозважена ставка – 11,2% для текстильних виробів та одягу, 5,9% для шкіри і виробів з неї • Можливість компенсувати зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит за рахунок застосування додаткового збору 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита на текстильну продукцію та одяг з 5,1% до 0,0%, на вироби зі шкіри з 7,3% до 0,0% протягом трьох років • Виробництво виробів зі шкіри: зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит

Хімічна промисловість

Переваги	Виклики
<ul style="list-style-type: none"> • Скасування ввізних мит в ЄС. Середня ставка ввізного мита скорочується з 4,2% до 0,0% за один-п'ять років, середньозважена – з 3,7% до 0,0% • Гармонізація системи технічного регулювання з відповідними нормами і правилами ЄС 	<ul style="list-style-type: none"> • Деяке зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита з 1,8% до 0,0% • Витрати, пов'язані з дотриманням вимог технічного регулювання

Ринок фінансових послуг

Переваги	Виклики
<ul style="list-style-type: none"> • Підвищення надійності фінансової системи завдяки створенню ефективнішої системи державного пруденційного нагляду на основі міжнародних стандартів та більш прозорої дозвільної системи • Можливості для розвитку нових видів фінансових послуг • Можливості для залучення інвестицій • Гарантії вільного доступу до платіжних і клірингових систем та до каналів фінансування і рефінансування 	<ul style="list-style-type: none"> • Посилення конкуренції • Системні ризики, притаманні сучасним фінансовим системам

Джерело: складено на основі [1; 2]

4. Членство у Митному союзі не вигідно Україні з точки зору економічних перспектив.

Жодні проблеми з боку Росії не мають нічого спільного із впливом Угоди про асоціацію, зокрема, її положень про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі. Угода про асоціацію не містить нічого такого, що може змінити будь-які аспекти торговельно-економічних відносин між Україною та Росією або між Україною та будь-яким іншим торговельним партнером. Саме Росія, а не ЄС вирішила вдатися до економічного тиску.

Російські чиновники і низка експертів неодноразово стверджували, що угоди являють собою «економічне самогубство» України, а крім того, завдають шкоди економіці Росії, пов'язаній з українською тісними торговими відносинами. Москва домагається, щоб Київ підписав юридично зобов'язуючий документ, в якому було би знято її побоювання у зв'язку з набранням чинності економічної частини Угоди про асоціацію.

Загалом, Угода про асоціацію між Україною та ЄС покликана забезпечити якісно новий, поглиблений формат відносин.

Література:

1. Вигоди від заручин ЄС та України: скасування мит та висока якість товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/groshi/vigodi-vid-zaruchin-yes-ta-ukrayini-skasuvannya-mit-ta-visoka-yakist-tovariv-313296.html>.
2. Європа і США створюють «економічне НАТО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/international/yevropa-i-ssha-stvoryat-ekonomichne-nato.html3>.
3. Михайлова Л.І. Євроекономічна інтеграція: [навч. посіб.] / Л.І. Михайлова, Н.В. Волченко, Т.О. Зінчук, С.М. Кваша. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 136 с.
4. Україна – ЄС: Угода про асоціацію. Шлюбний контракт у картинках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Недопустимий об'єкт гіперссылки.](#)

5. Україна: час вибору. Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/Brouchure_EU-CU7-2013.pdf.
6. Спрощення процедур у сфері зовнішньої торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ier.com.ua.
7. www.me.gov.ua

Манилич М.И., Штерма Т.В. Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС: преимущества и вызовы для бизнеса

Аннотация. В статье рассматриваются положительные последствия Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС: гармонизация законодательства, отраслевые влияния, лучший доступ на рынки стран – членов ЕС, обеспечение устойчивого экономического роста, повышение благосостояния.

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации, Украина, Европейский Союз, Таможенный союз, демократия, права человека, экономический рост, бизнес, благосостояние, отраслевые воздействия.

Manilich M.I., Shterma T.V. The association agreement between Ukraine and the EU: benefits and challenges for business

Summary. The article examines the positive effects of the Association Agreement between Ukraine and the EU harmonization of legislation, industry influence, and better access to the markets of the EU Member States, to ensure sustainable economic growth, welfare.

Keywords: association agreement, Ukraine, the European Union, the Customs Union, democracy, human rights, economic growth, business, welfare, industry exposure.